

Установа адукацыі
«Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар установы адукацыі
«Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Еўфрасінні Полацкай»

 Ю.Я. Раманоўскі
«30» _____ 2023 г.
Рэгістрацыйны № УД 356123/уч.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

Вучэбная праграма ўстановы адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
6-05-0533-12 «Кібербяспека»

2023 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове вучэбнага плана для спецыяльнасці 6-05-0533-12 «Кібербяспека». Рэгістрацыйны № 14-23/уч. ФКНЭ. ад 04.04.2023 г.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Наталля Генадзьеўна Апанасовіч, старшы выкладчык кафедры міравой літаратуры і замежных моў установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

Алена Аляксееўна Малчанова, старшы выкладчык кафедры міравой літаратуры і замежных моў установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

РЭКАМЕНДАВАНА ДЛЯ ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай міравой літаратуры і замежных моў ўстановы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»
(пратакол № 9 ад «09» 06 2023 г.)

Метадычнай камісіяй факультэта камп'ютарных навук і электронікі ўстановы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай» (пратакол № 10 ад «22» 06 2023 г.)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» займае важнае месца ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй. Мова з'яўляецца галоўным інструментам інфармацыйнага ўздзеяння, фарміравання грамадзянскасці і патрыятызму, ажыццяўлення сацыяльнага ўзаемадзеяння.

Асаблівасці сацыялінгвістычнай сітуацыі ў Рэспубліцы Беларусь, павышэнне матывацыі публічнай маўленчай дзейнасці патрабуюць ад вышэйшай школы рыхтаваць не толькі спецыяліста, але і камунікатыўна развітую асобу, білінгвальна падрыхтаваную, якая на дастатковым узроўні можа наладжваць зносіны на нацыянальнай мове ў прафесійна-справавой і навуковай сферах.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» далучае навучэнцаў да сістэмы нацыянальных каштоўнасцей, спрыяе авалоданню на высокім узроўні маўленчай культурай у прафесійных зносінах, садзейнічае лагічнасці, выразнасці, правільнасці і дакладнасці маўлення будучага спецыяліста. У працэсе навучання студэнты авалодваюць спецыяльнай тэрміналагічнай лексікай, вучацца граматычна, лагічна і паслядоўна выкладаць свае думкі ў вуснай і пісьмовай формах, дарэчна карыстацца моўнымі нормаўмі ва ўмовах білінгвізму, у залежнасці ад мэтай камунікацыі працаваць з прафесійна арыентаванымі і навуковымі тэкстамі, весці дакументацыю, выступаць з публічнымі прамовамі і навуковымі паведамленнямі. Авалоданне студэнтамі праграмай вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» будзе спрыяць павышэнню грамадскага прэстыжу беларускай літаратурнай мовы як мовы тытульнай нацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

Мэта вучэбнай дысцыпліны: выпрацаваць у студэнтаў якасныя ўменні і навыкі эфектыўнага выкарыстання моўных сродкаў у прафесійнай камунікатыўнай дзейнасці.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

- замацаваць і ўдасканаліць веды па беларускай літаратурнай мове ў яе вуснай і пісьмовай формах;
- садзейнічаць выпрацоўцы ўмення арыентавацца ў тэарэтычных і практычных праблемах функцыянавання беларускай мовы;
- стварыць цэласнае сістэмнае ўяўленне аб функцыянаванні мовы ў яе стылявых разнавіднасцях;
- садзейнічаць фарміраванню і павышэнню культуры маўлення, у тым ліку прафесійнага, будучых спецыялістаў;
- дапамагчы выпрацаваць уменні і навыкі самастойнага аналізу моўных з'яў;
- спрыяць узбагачэнню слоўнікавага запасу навучэнцаў;
- удасканаліць навыкі і ўменні якаснага і дакладнага перакладу спецыяльных тэкстаў з рускай мовы на беларускую і наадварот;

- спрыяць выпрацоўцы ў студэнтаў навыкаў правільнага, дакладнага, чыстага, выразнага і разнастайнага маўлення;
- сфарміраваць уменне мэтазгоднага выкарыстання сродкаў беларускай мовы ў навуковай і практычнай дзейнасці;
- заахвочваць да практычнага ўкаранення атрыманых студэнтамі ведаў у іх прафесійнай дзейнасці;
- выходзіць павагу да духоўнай і інтэлектуальнай спадчыны беларускага народа, фарміраваць імкненні да перспектыўнага развіцця беларускай мовы;
- спрыяць фарміраванню камунікатыўна развітой асобы, здольнай наладжваць кантакты на нацыянальнай мове.

Змест вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» карэлюецца са зместам вучэбных дысцыплін «Замежная мова» (знаёмства з найноўшымі тэхналогіямі, адкрыццямі і тэндэнцыямі ў галіне тэхнікі і інфарматыкі), «Філасофія» (асветнікі Беларусі).

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны навучэнец павінен: **ведаць:**

- ролю мовы і маўлення ў працэсе сацыялізацыі асобы; месца і ролю беларускай мовы ў славянскім свеце;
- паходжанне і этапы развіцця беларускай мовы, фарміраванне яе графічнай сістэмы;
- персаналіі заснавальнікаў беларускай лінгвістыкі;
- функцыянальныя стылі сучаснай беларускай літаратурнай мовы, іх жанравыя разнавіднасці;
- спецыфіку сістэмы функцыянальных стыляў беларускай літаратурнай мовы;
- асаблівасці фарміравання навуковага стылю;
- адметнасці навуковага і афіцыйна-справавога стыляў і сфераў іх прымянення;
- структуру лексікі беларускай мовы;
- асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з рускай;
- сістэму літаратурных нормаў беларускай мовы;

умець:

- характарызаваць асаблівасці функцыянальных стыляў;
- ствараць тэксты розных жанраў, свядома карыстаючыся моўным матэрыялам, адэкватна стылю, мэце, сітуацыі і тэме выказвання;
- выкарыстоўваць стылістычныя нормы, згодна з сітуацыяй прафесійных або справавых зносін;
- аналізаваць асаблівасці беларуска-рускага і руска-беларускага білінгвізму;
- інтэрпрэтаваць моўную палітыку дзяржавы ў гістарычным кантэксце;
- аналізаваць моўную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь на сучасным этапе;

валодаць навыкамі і ўменнямі:

- эфектыўных маўленчых паводзін у розных сітуацыях прафесійных і справавых зносін;
- карыстацца моўнымі сродкамі беларускай мовы ў практычнай дзейнасці;
- адэкватна перакладаць навуковыя, спецыяльныя і службовыя тэксты з рускай на беларускую мову і наадварот, улічваючы стылістычную прыналежнасць і асаблівасці лексіка-граматычнай будовы тэксту;
- кампрэсіі і разгортвання навуковай інфармацыі, анатавання, рэферыравання і рэдагавання;
- пісьменнага афармлення справавых дакументаў.

Студэнт павінен набыць наступныя **кампетэнцыі**:

універсальныя:

УК-10: Выкарыстоўваць асноўныя паняцці і тэрміны спецыяльнай лексікі беларускай мовы ў прафесійнай дзейнасці.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая.

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны усяго адводзіцца 54 гадзіны, з іх гадзіны размеркаваны наступным чынам: аўдыторныя гадзіны – 34 гадзіны; практычныя заняткі – 34 гадзіны; самастойная праца студэнтаў – 20 гадзін.

Перыяд вывучэння вучэбнай дысцыпліны: 1 курс – 1 семестр. Форма прамежкавай атэстацыі – залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей

Уводзіны ў вучэбную дысцыпліну «Беларуская мова (прафесійная лексіка)». Месца курса ў сістэме сацыяльна-гуманітарных навук, яго сувязь з іншымі лінгвістычнымі дысцыплінамі (гісторыяй літаратурнай мовы, лексікалогіяй, стылістыкай і культурай маўлення).

Мова і соцыум. Функцыі мовы ў грамадстве. Паходжанне беларускай мовы і асноўныя этапы яе развіцця. Старабеларуская літаратурная мова XIV–XVI стст. Дзяржаўны статус беларускай мовы ў Вялікім княстве Літоўскім. Новая (сучасная) беларуская мова XIX – пачатку XX стст. Развіццё і функцыянаванне беларускай літаратурнай мовы ў XX – пачатку XXI стст.

Тэма 2. Сучасная беларуская мова

Беларуская мова – форма нацыянальнай культуры беларусаў. Беларуская нацыянальная мова і яе формы. Сацыяльна-палітычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы на сучасным этапе. Дзяржаўная мова і дзяржаўнае двухмоўе (праблема беларуска-рускай інтэрферэнцыі). Закон Рэспублікі Беларусь «Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь».

Тэма 3. Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы

Лексікалогія як прадмет. Лексічнае значэнне слова. Тыпы лексічных значэнняў. Лексічная сістэма беларускай мовы.

Паняцці «тэрмін», «тэрміналагічная сістэма», «тэрміналогія». Галіновыя тэрміналагічныя сістэмы. Узаемасувязь тэрміналагічнай і агульнаўжывальнай лексікі (тэрміналагізацыя і дэтэрміналагізацыя). Асаблівасці тэрмінаўтварэння. Тэрміны, запазычаныя з іншых моў, іх асваенне беларускай мовай.

Крыніцы фарміравання беларускай камп'ютэрнай тэрміналогіі. Беларуская камп'ютэрная навуковая тэрміналогія на сучасным этапе. Спецыфічныя асаблівасці тэрмінаў фізікі, матэматыкі, інфарматыкі.

Тэма 4. Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы

Лексіка спрадвечна беларуская і запазычаная. Змены ў лексічнай сістэме беларускай мовы: актыўная і пасіўная лексіка. Агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага выкарыстання. Спецыяльная лексіка як частка лексічнай сістэмы сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Адрозненне тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі.

Тэма 5. Прафесійная лексіка

Прафесійная лексіка (адміністрацыйнае кіраванне, дзяржава і грамадства, дзяржава і права, маркетынг і менеджмент). Лексічныя, фразеалагічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці навуковых тэкстаў. Лексічны практыкум (пераклад прафесійных тэкстаў).

Тэма 6. Лексікаграфія

Прадмет і задачы лексікаграфіі. Тыпы слоўнікаў. Тэрміналагічныя слоўнікі і даведнікі, іх роля і месца ў лексікаграфічнай сістэме беларускай мовы. Сістэма падачы тэрмінаў у тлумачальных і перакладных слоўніках, у слоўніках іншамоўных слоў. З гісторыі беларускай навуковай тэрміналогіі. Тэрміналагічная лексікаграфія 20–30-х і 90-х гадоў XX ст.

Тэма 7. Функцыянаванне беларускай мовы ва ўмовах білінгвізму

Паняцце білінгвізму. Моўная інтэрферэнцыя як вынік білінгвізму. Віды інтэрферэнцыі. Праблемы “трасянкі”.

Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення ў параўнанні з рускім.

Тэма 8. Марфалагічныя нормы беларускай мовы

Назоўнік. Несупадзенне ў родзе, ліку, скланенні. Асаблівасці скланення прозвішчаў, імёнаў, геаграфічных назваў. Прыметнік. Утварэнне і ўжыванне формаў ступеняў параўнання якасных прыметнікаў. Выкарыстанне элятыўных формаў у беларускай і рускай мовах. Прыналежныя прыметнікі, іх утварэнне. Займеннікі. Асаблівасці ўжывання асабовых, азначальных, адмоўных і няпэўных займеннікаў. Лічэбнік. Скланенне лічэбнікаў і асаблівасці іх ужывання з назоўнікамі.

Тэма 9. Марфалагічныя нормы беларускай літаратурнай мовы (працяг вывучэння)

Дзеяслоў. Спецыфіка спражэння. Ужыванне суфіксаў дзеясловаў. Дзеепрыметнік і дзеепрыслоўе як формы дзеяслова. Асаблівасці іх утварэння і ўжывання ў беларускай мове. Спосабы перадачы дзеепрыметнікаў у складзе тэрміналагічных словазлучэнняў пры перакладзе на беларускую мову. Прыслоўе. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання формаў ступеней параўнання ў адрозненне ад рускай мовы.

Тэма 10. Сінтаксічныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы

Адметнасць структуры словазлучэнняў у беларускай і рускай мовах. Кіраванне ў беларускай мове. Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказе.

Тэма 11. Функцыянальныя стылі маўлення

Паняцце функцыянальнага стылю. Класіфікацыя функцыянальных стыляў. Навуковы стыль і яго асноўныя падстылі (уласна навуковы (акадэмічны), навукова-папулярны, вучэбна-навуковы і інш.). Функцыі навуковага стылю і яго адметныя лексічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці. Афіцыйна-справавы стыль і яго асноўныя падстылі (канцылярскі, юрыдычны, дыпламатычны). Функцыі афіцыйна-справавога стылю і яго характэрныя асаблівасці. Публіцыстычны стыль і яго асноўныя асаблівасці. Узаемапрацікненне стыляў.

Тэма 12. Навуковы стыль

Асноўныя рысы навуковага стылю. Моўныя сродкі навуковага стылю. Паняцце аб прадмове навук. Рэальны слоўнік кожнай прадмовы. Выкарыстанне невербальных сродкаў (табліцы, графікі, схемы). Кампазіцыя пісьмовага навуковага тэксту і вуснага выступлення, іх афармленне. Абзац як структурная адзінка тэксту. Цытаты і спасылкі, ях афармленне.

Тэма 13. Сістэма жанраў навуковай літаратуры

Жанравая разнастайнасць навуковага стылю (артыкул, даклад, рэферат, анатацыя, тэзісы, рэзюме і інш.). Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. Выдзяленне асноўнай і дадатковай інфармацыі. Кампазіцыйная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата. Віды анатацый. Складанне анатацый тэкстаў па спецыяльнасці па вызначаных мадэлях (дзе?; аналізуецца што?; адзначаецца што?; падкрэсліваецца што?). Тыповыя лексіка-сінтаксічныя канструкцыі рэфератаў, тэзісаў. Лексіка-граматычныя мадэлі выражэння ацэнкі зместу працы, мовы, стылю; афармленне вывадаў, высноў.

Тэма 14. Практыкум: напісанне анатацыі, рэферата

Тэма 15. Афіцыйна-справавы стыль

Асноўныя рысы афіцыйна-справовага стылю. Моўныя сродкі афіцыйна-справовага стылю. Кампазіцыя афіцыйна-справавых тэкстаў. Загалавак і іншыя рэквізіты як элементы тэксту службовага дакумента. Роля клішыраваных выразаў у арганізацыі тэксту службовых дакументаў. Віды афіцыйна-справавых тэкстаў (заява, даверанасць, аўтабіяграфія, дакладная запіска, тлумачальная запіска, кантракт, справавыя лісты і інш.). Практыкум па складанні афіцыйных папер.

Тэма 16. Мова і маўленне

Мова і маўленне. Віды, тыпы і адзінкі маўлення. Маўленне – маўленчая дзейнасць – агульная культура чалавека. Прафесійна арыентаванае маўленне. Паняцце культуры маўлення. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення: правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, чысціня і багацце (разнастайнасць) маўлення, дарэчнасць, вобразнасць.

Тэма 17. Дакладнасць выказвання і моўныя нормы

Правільнасць маўлення і моўныя нормы (лексічныя, арфаэпічныя, акцэнталагічныя, словаўтваральныя, марфалагічныя, сінтаксічныя і г.д.). Тыповыя маўленчыя памылкі іх прычыны, спосабы выпраўлення. Роля СМІ і мастацкай літаратуры ў фарміраванні стэрэатыпаў паводзін, культуры. Тэхніка і выразнасць маўлення. Узаемадзеянне вербальных і невербальных (жэсты, міміка, рухі) сродкаў маўленчай дзейнасці. Маўленчы этыкет і культура зносін.

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
«БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)»
ДЗЁННАЯ ФОРМА АТРЫМАННЯ ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ**

Нумар модуля (раздзела), тэмы, заняткаў	Назва модуля (раздзела), тэмаў, пералік вивучаемых пытанняў	Колькасць аўдыторных гадзін				Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі	Лабараторыя заняткі	Кіруемая самастойная работа студэнта		
1.	Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей. 1.Уводзіны. 2.Мова і соцыум. 3.Функцыі мовы. 4.Паходжанне беларускай мовы і асноўныя этапы яе развіцця.		2			[1, 2, 3]	Вуснае апытанне; тэст
2.	Сучасная беларуская мова. 1.Беларуская нацыянальная мова і яе формы. 2.Дзяржаўная мова і дзяржаўнае двухмоўе		2			[1, 2, 3]	Тэст
3.	Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы 1. Лексічнае значэнне слова. 2. Паняці «тэрмін», «тэрміналагічная сістэма», «тэрміналогія». 3. Асаблівасці тэрмінаўтварэння, іх крыніцы.		2			[1, 2, 3, 4, 9]	Вуснае апытанне; пераклад тэрміналагічных адзінак
4.	Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы 1. Лексіка спрадвечна беларуская і запазычаная. 2. Агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага выкарыстання, актыўная і пасіўная лексіка.		2			[1, 2, 3, 4, 12]	Пісьмовае апытанне
5.	Прафесійная лексіка 1. Спецыяльная лексіка. 2. Лексічныя, фразеалагічныя, марфалагічныя і сінтаксічныя		2			[1, 2, 3, 4, 9]	Тэст*; пераклад

	асаблівасці навуковых тэкстаў.						прафесійных тэкстаў*
6.	Лексікаграфія 1. Тыпы слоўнікаў. 2. Тэрміналагічныя слоўнікі і даведнікі. 3. Сістэма падачы тэрмінаў у слоўніках.		2			[1, 4, 6, 7, 8, 12]	Складанне тэрміналагічных слоўнікаў
7.	Функцыянаванне беларускай мовы ва ўмовах білінгвізму. 1. Паняцце білінгвізму. 2. Моўная інтэрферэнцыя як вынік білінгвізму, віды інтэрферэнцыі. 3. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы.		2			[1, 2, 3, 10, 17]	Вуснае апытанне
8.	Марфалагічныя нормы беларускай мовы. 1. Назоўнік. Асаблівасці скланення прозвішчаў, імёнаў і географічных назваў. 2. Ступені параўнання прыметнікаў. Прыналежныя прыметнікі. 3. Займеннік: асаблівасці ўжывання. 4. Скланненне і асаблівасці ўжывання лічэбнікаў.		2			[1, 2, 3, 4]	Тэст
9.	Марфалагічныя нормы беларускай мовы (працяг вывучэння). 1. Спецыфіка спражэння дзеясловаў. 2. Дзеепрыметнік і дзеепрыслоўе, асаблівасці іх утварэння і ўжывання ў мове.		2			[1, 2, 3, 4]	Пераклад*
10.	Сінтаксічныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы. 1. Адметнасць структуры словазлучэнняў у беларускай і рускай мовах. 2. Кіраванне ў беларускай мове.		2			[1, 2, 3, 4]	Пісьмовае апытанне
11.	Функцыянальныя стылі маўлення 1. Класіфікацыя функцыянальных стыляў. 2. Навуковы стыль і яго асноўныя падстылі. 3. Афіцыйна-справавы стыль і яго асноўныя падстылі.		2			[1, 2, 3]	Вуснае апытанне
12.	Навуковы стыль. 1. Асноўныя рысы і моўныя сродкі навуковага стылю. 2. Кампазіцыя пісьмовага навуковага тэксту і вуснага выступлення, іх афармлення.		2			[1, 9, 10, 15, 17, 18]	Вуснае апытанне
13.	Сістэма жанраў навуковай літаратуры 1. Жанравая разнастайнасць навуковага стылю. 2. Прынцыпы		2			[1, 9, 10]	Аналіз навуковага тэксту

13.	Сістэма жанраў навуковай літаратуры 1. Жанравая разнастайнасць навуковага стылю. 2. Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. 3. Кампазіцыйная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата, артыкула, рэзюме і г.д.		2			[1, 9, 10]	Аналіз навуковага тэксту
14	Практыкум: напісанне анатацыі, рэферата.		2			[5, 15, 17, 18]	Напісанне анатацыі, рэферата
15.	Афіцыйна-справавы стыль. 1. Асноўныя рысы і моўныя сродкі афіцыйна-справавога стылю. 2. Кампазіцыя афіцыйна-справавых тэкстаў. 3. Віды справавых дакументаў.		2			[1, 2, 3, 18]	Пераклад афіцыйна-справавых тэкстаў*
16.	Мова і маўленне. 1. Віды, тыпы і адзінкі маўлення. 2. Прафесійна арыентаванае маўленне. 3. Асноўныя камунікатыўныя якасці маўлення.		2			[1, 2, 3, 9, 10]	Пісьмовае апытанне
17.	Дакладнасць выказвання і моўныя нормы. 1. Правільнасць выказвання і моўныя нормы. 2. Тыповыя маўленчыя памылкі, іх прычыны, спосабы выпраўлення. 3. Маўленчы этыкет і культура маўлення.		2			[1, 2, 3, 9, 10]	Вуснае апытанне
	УСЯГО:		34				

*Мерапрыемствы бягучага кантролю

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная:

1. Маршэўская, В.В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для юрыстаў і эканамістаў : вучэбны дапаможнік / В. В. Маршэўская, А. С. Садоўская. - Мінск : РІВШ, 2020. - 231 с. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па юрыдычных і эканамічных спецыяльнасцях.
2. Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэбны дапаможнік / Д. В. Дзятко [и др.] ; пад рэдакцыяй Д.В. Дзятко. - Мінск : Вышэйшая школа, 2017. - 588 с. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па філалагічных спецыяльнасцях.

Дадатковая:

3. Беларуская мова (прафесійная лексіка): вуч.-метад. комплекс для студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей [Электронны рэсурс] / С. А. Вялога, А. І. Зянько. – Наваполацк : ПДУ, 2011. – 264 с. // Электронная бібліятэка УА «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт». – Рэжым доступу: <http://elib.psu.by:8080/handle/123456789/13575>.
4. Беларуская мова (прафесійная лексіка) : вучэб.-метад. дапам. для студ. БНТУ: у 4 ч. Ч. 2 : Навуковы тэкст: структура, жанры, моўнае афармленне / Л. А. Гіруцкая [і інш.] ; М-ва адукацыі РБ, Бел. Нац. тэхн. ун-т, каф. бел. і рус. моў; пад рэд. Л. А. Гіруцкай. – Мінск : БНТУ, 2006. – 151 с.
5. Беларуская мова, інтэрнет і камп'ютэр : матэрыялы круглага стала міжнар. сімпозіума "Разнастайнасць моў і культур у кантэксце глабалізацыі" (20 мая 2002 г., г. Мінск) / Таварыства бал. мовы імя Ф. Скарыны ; склад. С. Кручкоў. – Мінск : БелСаЭС Чарнобыль, 2002. – 66, [2] с. : іл.
6. Гіруцкая, Л.А. Беларуская мова; вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў БІТУ, У 4 ч. Ч. 3. Лексікалогія і лексікаграфія, Беларуская навуковая тэрміналогія / Л.А. Гіруцкая [і інш.], пад рэд. Л.А. Гіруцкай. – Мінск: БІТУ, 2008. – 140 с.
7. Куліковіч, У. І. Правілы сучаснай беларускай арфаграфіі: вучэбны дапаможнік / У. І. Куліковіч. – Мінск : Новое знанне, 2011. – 222 с.
8. Місюкавец, Л.П. Беларуская мова: спецыяльная лексіка : практыкум для студэнтаў спецыяльнасці «Інфармацыйныя сістэмы і тэхналогіі» / Л.П. Місюкавец. – Пінск : ПалесДУ, 2016. – 69 с.

Л.П. Місюкавец

9. Пісарэнка, А.М. Беларуская мова (прафесійная лексіка): вуч.-метадыч. комплекс / А.М. Пісарэнка, В.В. Шунайка. – Мінск, 2022. – 322 с.
10. Пятрова, Н.Я. Беларуская мова. Прафесійная лексіка: метадычны дапаможнік для студэнтаў Міжнароднага інстытута дыстанцыйнай адукацыі БНТУ / Н.Я. Пятрова, Г.В. Цеплікава. – Мінск: БНТУ, 2011. – 59 с.
11. Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэбны дапаможнік / Д. В. Дзятко [і інш.] ; пад рэдакцыяй Д.В. Дзятко. – Мінск : Вышэйшая школа, 2017. – 588 с.
12. Шумчык, Ф. С. Беларуская мова: прафесійная лексіка: вучэбна метадычны дапаможнік для студэнтаў спецыяльнасці 1-08 01 01 “Прафесійнае навучанне” / Ф. С. Шумчык. – Мінск: МДВРК, 2013. – 166 с.

Слоўнікі

13. Арашонкава, Г. У. Кароткі слоўнік беларускай мовы. Правапіс. Вымаўленне. Націск. Словазмяненне. Словаўжыванне / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. – Мінск, 1994.
14. Беларуская энцыклапедыя: у 18 т. – Мінск, 1996–2004.
15. Булыка, А. М. Слоўнік іншамовных слоў: у 2 т. / А. М. Булыка. – Мінск, 1999.
16. Граматычны слоўнік дзеяслова. – Мінск, 2007.
17. Руска-беларускі слоўнік: у 3 т. – Мінск, 1995.
18. Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне / пад рэд. М. В. Бірылы. – Мінск, 1987.
19. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: у 5 т. – Мінск, 1977–1984.
20. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы. – Мінск, 2005.

Інтэрнэт-рэсурсы:

<http://belazar.info/>

<https://translate.google.com/?hl=be>

<https://translate.yandex.ru/>

<https://www.skarnik.by/>

<http://www.slounik.org/>

ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ ЗАЛШКУ

1. Беларуская нацыянальная мова, яе формы. Функцыі мовы ў грамадстве.
2. Гістарычныя этапы фарміравання і развіцця беларускай мовы.
3. Паняцце моўнай нормы. Сістэма норм літаратурнай мовы.
4. Беларуская мова – форма нацыянальнай культуры беларусаў.
5. Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы паводле паходжання.
6. Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы паводле сферы ўжывання.
7. Стылістычныя разрады лексікі беларускай мовы.
8. Паняцце «тэрмін», «тэрміналогія», «тэрмінасістэма». Асаблівасці тэрмінаў.
9. Асноўныя спосабы ўтварэння тэрмінаў.
10. Лексікаграфія. Тыпы слоўнікаў.
11. Некаторыя аспекты функцыянавання беларускай і рускай моў.
12. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння.
13. Марфалагічныя асаблівасці навуковых тэкстаў.
14. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: назоўнік.
15. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: прыметнік.
16. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: займеннік.
17. Лічэбнік. Скланенне лічэбнікаў і асаблівасці іх ужывання з назоўнікамі.
18. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: дзеяслоў.
19. Дзеепрыметнік і дзеепрыслоўе як формы дзеяслова. Асаблівасці іх ужывання ў беларускай мове.
20. Прынцыпы сучаснай беларускай арфаграфіі.
21. Сінтаксічныя асаблівасці навуковых тэкстаў.
22. Сінтаксіс. Адрозненні ў будове некаторых словазлучэнняў у беларускай і рускай мовах.
23. Паняцце функцыянальнага стылю. Класіфікацыя функцыянальных стыляў.
24. Навуковы стыль, яго функцыі і характэрныя асаблівасці.
25. Жанравая разнастайнасць навуковага стылю (даклад, артыкул, рэферат, анатацыя, рэзюмэ), агульныя патрабаванні да іх напісання і афармлення.
26. Лексічныя і фразеалагічныя асаблівасці навуковых тэкстаў.
27. Афіцыйна-справавыя дакументы, правілы іх напісання і афармлення.
28. Мова і маўленне. Віды і тыпы маўлення. Адзінкі маўлення.
29. Докладнасць выказвання і моўныя нормы.
30. Маўленчы этыкет і культура зносін.

АРГАНІЗАЦЫЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Змест самастойнай работы студэнтаў (дзённая форма атрымання адукацыі)

Віды самастойнай работы	Тэматычны змест і выкарыстання крыніцы	Колькасць гадзін
Анатаванне крыніц	Тэма 1. Беларуская мова і яе месца ў сістэме агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцей. Складанне інтэлект-карты «Паходжанне беларускай мовы і асноўныя этапы яе развіцця» [2, 4, 6, 7].	2
Анатаванне крыніц	Тэма 2. Сучасная беларуская мова. Складанне прэзентацыі па тэме «Сацыяльна-палітычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы на сучасным этапе» [2, 4, 6, 7].	2
Паглыбленае вывучэнне асобных тэм вучэбнай дысцыпліны	Тэма 6. Лексікаграфія. Складанне тлумачальнага руска-беларускага слоўніка прафесійнай лексікі [11, 13, 15, 16].	2
	Тэма 7. Функцыянаванне беларускай мовы ва ўмовах білінгвізму. Выразнае чытанне твораў беларускай паэзіі. Аналіз арфаэпічных памылак, якія дапускаюцца людзьмі ў час карыстання беларускай мовай [11, 13, 15, 16].	2
	Тэма 8. Марфалагічныя нормы беларускай мовы. Аналіз і пераклад канструкцый з рускай мовы на беларускую па праблематыцы інфармацыйных тэхналогій і кібербяспецы (з адрознымі ў родзе і ліку назойнікамі ў рускай і беларускай мове; са ступенямі параўнання прыметнікаў; ужываннем лічэбнікаў) [2, 4, 6, 7].	2
	Тэма 9. Марфалагічныя нормы беларускай мовы. Аналіз і пераклад канструкцый з дзеепрыметнымі словазлучэннямі з рускай мовы на беларускую па праблематыцы інфармацыйных тэхналогій і кібербяспецы [2, 4, 6, 7].	2
	Тэма 13. Сістэма жанраў навуковай літаратуры. Аналіз навуковага тэксту (артыкула па прафесійнай тэматыцы) [2, 4, 6, 7].	2
	Тэма 14. Практыкум: напісанне анатацыі, рэферата. Напісанне анатацыі, рэферата [2, 4, 6, 7].	2
	Тэма 15. Афіцыйна-справавы стыль. Пераклад, складанне афіцыйных папер [2, 4, 6, 7].	2
Тэма 17. Дакладнасць выказвання і моўныя нормы. Пераклад навуковых тэкстаў з дапамогай перакладных інтэрнэт-слоўнікаў, аналіз памылак [2, 4, 6, 7].	2	
	Усяго:	20

КАНТРОЛЬ ЯКАСЦІ ЗАСВАЕННЯ ВЕДАЎ

Дыягностыка кампетэнцый студэнтаў ажыццяўляецца падчас выступу студэнтаў на практычных занятках, вуснага апытання падчас практычных заняткаў, абароны рэфератаў, здачы заліку.

У рамках рэйтынгавай сістэмы паспяховасць студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне ацэньваецца з дапамогай мерапрыемстваў бягучага кантролю, якія праводзяцца на працягу семестра. Мерапрыемствы бягучага кантролю праводзяцца ў час аўдыторных заняткаў. Адзнакі, атрыманыя студэнтам у ходзе бягучага кантролю, выстаўляюцца па дзесяцібальнай шкале і фіксуюцца ў журнале выкладчыка. Для студэнта, які прапусціў мерапрыемства бягучага кантролю па ўважлівай прычыне, кафедрай устанаўліваюцца дадатковыя тэрміны. Студэнтам, якія прапусцілі мерапрыемства бягучага кантролю без уважлівай прычыны, выстаўляецца 0 (нуль) балаў за гэае мерапрыемства.

Вынік бягучага кантролю за семестр ацэньваецца адзнакай у балах па дзесяцібальнай шкале і выводзіцца зыходзячы з адзнак, выстаўленых выкладчыкам падчас правядзення мерапрыемстваў бягучага кантролю на працягу семестра. Дадзеная адзнака таксама ўлічвае вынікі ўдзелу студэнта ў навукова-практычных мерапрыемствах, вучэбна-даследчай, навукова-даследчай працы студэнтаў (канферэнцыях, семінарах, алімпіядах, конкурсах, навуковых гуртках і г.д.) па профілю дысцыпліны і можа быць павышана да 10 балаў пры дасягненні значных вынікаў у гэтай працы.

Пры правядзенні міжсесійнай атэстацыі ў адпаведнасці з графікам навучальнага працэсу ў рэйтынгавую (атэстацыйную) ведамасць уносіцца бягучая адзнака па дзесяцібальнай шкале, выведзеная па выніках мерапрыемстваў бягучага кантролю, праведзеных з пачатку семестра да моманту атэстацыі.

Пры прамежкавай атэстацыі (заліку) адзнака «залічана» выстаўляецца студэнтам, якія атрымалі па накапляльнай сістэме па выніках мерапрыемстваў бягучага кантролю выніковую адзнаку ад 4 да 10 балаў, адзнака «не залічана» выстаўляецца студэнтам, якія атрымалі ад 1 да 3 балаў. Апошнія здаюць залік па прапанаваных пытаннях да заліку.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму
	Кафедра матэматыкі і камп'ютэрнай бяспекі	<i>зазначаныя і ўдзел у іх не</i>	

Загадчык кафедры
матэматыкі і камп'ютэрнай
бяспекі, к.т.н., дацэнт

Бурачонок І.Б.

ДОПОЛНЕНИЯ И ИЗМЕНЕНИЯ К УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЕ УВО
на 2024-2025 учебный год

№ п/п	Дополнения и изменения	Основание
	Дополнений нет	

Учебная программа пересмотрена и одобрена на заседании кафедры мировой литературы и иностранных языков (протокол № 8 от 30.08.2024 г.)

Заведующий кафедрой,
к.ф.н., доцент

 Е.В. Лушневская

УТВЕРЖДАЮ

Декан факультета
к.и.н., доцент

 А.Л. Радюк

ДОПОЛНЕНИЯ И ИЗМЕНЕНИЯ К УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЕ УВО
на 2025-2026 учебный год

№ п/п	Дополнения и изменения	Основание
	Дополнений и изменений нет	

Учебная программа пересмотрена и одобрена на заседании кафедры мировой литературы и иностранных языков (протокол № 7 от 06.06.2025 г.)

Заведующий кафедрой,
к.ф.н., доцент

_____ Е.В. Лушневская

УТВЕРЖДАЮ

Декан факультета
к.и.н., доцент

_____ А.Л. Радюк